

Unges arbejde

BRANCHEVEJLEDNING

Unge under 18 år i detailhandlen

Indhold

Indhold

Forord.....	3
Indledning.....	4
Denne branchevejledning.....	4
Hvad må unge arbejde med i butikker?.....	5
13-14-åriges arbejde i udgangskassen.....	6
Oplæring og instruktion	7
Arbejdstid	8
Effektivt tilsyn og løbende opmærksomhed	9
Hurtig og effektiv hjælp	10
Risikovurdering	11
Risikovurdering af unges arbejde med maskiner	12
Risikovurdering af unges arbejde med kemi	14
Løft, træk og skub	16
Tjekliste for oplæring og instruktion af unge ift. arbejdsmiljø	19
Regler og øvrig information	20

Forord

Branchefællesskabet for arbejdsmiljø Handel, finans og kontor (BFA HFK), herunder Branchefællesskabet for arbejdsmiljø – Handel (BFA Handel), er et samarbejde mellem branchernes arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer. Branchefællesskabet har til formål at bistå branchens virksomheder med information og vejledning om arbejdsmiljø, som bidrager til at forebygge og løse arbejdsmiljøproblemer.

BFA Handel udgøres af organisationerne Dansk Erhverv, HK HANDEL, Lederne, Fødevareforbundet NNF, Drivkraft Danmark, Service Forbundet, Danske Slagtermestre, Bager- og konditormestre i Danmark (BKD) og Brugsforeningens arbejdsgiverforening.

Projektledelse: Dansk Erhverv og HK Handel.
BFA Handels branchevejledninger er et udtryk for parternes fælles opfattelse af, hvad der er god arbejdsmiljøstandard inden for detailbranchen.

Arbejdstilsynet har haft BFA-vejledningen til gennemsyn og finder, at dets indhold, herunder tekst og billeder, der knytter sig til arbejdsmiljøforhold, opfylder de krav, der følger af arbejdsmiljølovgivningen.

Arbejdstilsynet har alene vurderet vejledningen, som den foreligger, og gør opmærksom på, at der kan være arbejdsmiljøproblemstillinger og -krav, der ikke er behandlet i vejledningen. Arbejdstilsynet har gennemgået vejledningen i overensstemmelse med regler og praksis pr. august 2026.

Indledning

Detailhandelen er en af de brancher, hvor mange unge under 18 år har fritidsjob. Når der er unge ansatte i butikken, er der en række forhold, man som arbejdsgiver/arbejdsmiljøorganisation skal være særligt opmærksom på.

På grund af manglende erfaring fra arbejdsmarkedet mangler de unge ofte forudsætninger for at vurdere arbejdsmiljøet og eventuelle faremomenter, som en bestemt arbejdsopgave kan indebære. Samtidig er de mere sårbare over for de arbejdsmiljøpåvirkninger, de udsættes for, fordi de endnu ikke er fuldt udvoksede.

I arbejdsmiljøloven er der derfor en række områder med skærpede regler i forhold til de unges arbejdsmiljø fx begrænsninger ift. arbejdstid, og hvad de må arbejde med.

De unge skal have en god og sikker start på arbejdslivet. Derfor er det vigtigt, at arbejdsgiveren sikrer, at arbejdsmiljølovens regler overholdes, og at den unge får en grundig oplæring og instruktion. Men de voksne og mere erfarne medarbejdere i butikken kan også bidrage til, at de unge kommer godt fra start, ligesom andre unge i butikken ofte kan være gode forbilleder for de nyansatte unge. Arbejdsgiveren skal inddrage de ansatte eller arbejdsmiljøorganisationen, hvis der er en, når de sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold ved unges arbejde planlægges, gennemføres og kontrolleres.

Denne branchevejledning

Denne branchevejledning henvender sig til arbejdsgiver, arbejdsleder og arbejdsmiljøorganisation eller de personer, der udfører arbejdsmiljøarbejdet i butikken. Vejledningen informerer om, hvad de unge under 18 år må arbejde med ifølge arbejdsmiljøloven.

Under relevante afsnit er der inspiration til den oplæring og instruktion, der kan gives til den unge.

”Butikken” bruges om en samlet betegnelse for alle typer butikker, supermarkeder, varehuse, byggemarkeder, kiosker, forretninger m.m. i detailhandelen.

Hvad må unge arbejde med i butikker?

Unge på 15-17 år, som har afsluttet 9. klasse, må udføre alle former for arbejde. De må dog bl.a. ikke arbejde med sundhedsskadelige stoffer og materialer, eller arbejde med fysiske belastninger, der kan skade kroppen.

Unge på 13 og 14 år og unge, der ikke har afsluttet 9. klasse, må udføre lettere arbejde. Lettere arbejde defineres som arbejde, der er enkelt, forudsigeligt og overskueligt for den unge. Eksempler på lettere arbejde er beskrevet i bilag 1 til bekendtgørelsen om unges arbejde og omfatter bl.a.:

- Lettere arbejde med at modtage, sortere, opsætte, optælle, prismærke, dokumentere, kontrollere og pakke varer og emballage og lign.
- Lignende arbejde kan være at trimme hylder og gennemgå datovarer
- Lettere arbejde med at ekspedere
- Lettere arbejde med at gøre rent, rydde op, servere og vaske op
- Lettere arbejde med at bringe varer og mad ud
- Lettere arbejde med at tilberede fødevarer
- Lettere arbejde med at formidle, filme, tage billeder og redigere.

Arbejde som unge under 18 år ikke må beskæftiges med

Der er visse former for arbejde, som unge under 18 år ikke må arbejde med. Det fremgår af bekendtgørelsen om unges arbejde §13 og omfatter bl.a. arbejde,

- der er forbundet med risiko for ned- eller sammenstyrtning, før faren er effektivt imødegået ved kollektive sikkerhedsforanstaltninger, der ikke indebærer brug af personlige værnemidler
- hvor de udsættes for støj eller vibrationer, der kan bringe deres sundhed i fare.

Unge under 18 år i praktik

Arbejdsgiver skal sikre, at unges arbejde kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, også i forbindelse med praktik i handelsbranchen. Unge, der er fyldt 13 år, må i praktik arbejde med andre lignende former for lettere arbejde end nævnt i bilag 1 i bekendtgørelsen om unges arbejde, når praktikken har til formål at give arbejdskendskab.

Unge, der er fyldt 14 år, må i praktik udføre det samme arbejde som en 15-årig, der ikke er omfattet af undervisningspligten. Arbejdsgiveren skal vurdere, at opgaverne er forsvarlige for den unge at udføre og tilpasse opgaver, instruktion og tilsyn til den unges alder, erfaring og modenhed.

Praktik må ikke indebære, at unge udfører arbejde, der udsætter dem for unødigt risiko, eller som de ikke har forudsætninger for at udføre forsvarligt.

13-14-åriges arbejde i udgangskassen

Unge på 13 og 14 år og andre unge, der ikke har afsluttet 9. klasse må kun arbejde med lettere ekspedition.

Der er ikke tale om lettere arbejde i følgende tilfælde:

- Spidsbelastningsperioder (fx når der er mange kunder i kø eller på særligt travle tidspunkter).
- Situationer der kræver et højt arbejdstempo, der kan resultere i konflikter, både mellem kolleger og kunder.
- Situationer, hvor den unge skal kontrollere og sætte grænser for andre, der kan udgøre en risiko for konflikt, fx ved tjek af ID ifm. salg af alkohol. Det kan anses for lettere ekspedition, hvis den unge fx hurtigt har mulighed for at få hjælp fra kolleger i nærheden eller hvis alkohol sælges ved andre kasser.
- Kassearbejde i butikker, hvor det generelt eller på særlige tidspunkter af dagen er velkendt, at der handler kunder, som indebærer en særlig risiko for konflikter med psykisk eller fysisk vold.
- Arbejdssituationer hvor kunderne forventer særlig vejledning eller rådgivning i forbindelse med køb af varer, da det kan være uoverskueligt for den unge. Det kan fx være, hvis butikken har et varesortiment, der indeholder andet end almindelige, genkendelige varer. Indscanning af et bredt sortiment af varer ved et kassebånd er ikke i sig selv en uoverskuelig opgave.

Forholdsregler, når 13-14-årige arbejder i udgangskassen

Arbejdsgiver skal i sin tilrettelæggelse af den unges arbejde være opmærksom på

- antallet af ansatte, der er på arbejde og fysisk placering af kollegaerne, så de unge ikke risikerer at være alene, og nemt og hurtigt kan få hjælp af en kollega
- placering af de unges arbejdstid, så spidsbelastningsperioder undgås
- instruktion til at håndtere svære og pludseligt opstående situationer
- kulturen på arbejdspladsen ift. at spørge om hjælp
- en uproblematisk kontakt til kunderne. Dvs. at kundeklientellet vurderes at have en forudsigelig adfærd, der ikke udgør en risiko for konflikt.
- varesortimentet. Lettere ekspedition forudsætter et begrænset varesortiment, hvilket fx betyder, at de unge ikke forudsættes at give særlig rådgivning eller vejledning om varenes/varens værdi.

Lettere ekspedition forudsætter, at betjeningen af kunderne er enkel, forudsigelig, overskuelig og uproblematisk i relation til de varer, som den unge skal håndtere.

Varens værdi kan være et element i risikovurderingen, men er ikke i sig selv afgørende for, om der er tale om lettere ekspedition.

Oplæring og instruktion

Det er ved det første møde med arbejdsmarkedet, at gode vaner grundlægges. En af de vigtigste forudsætninger for, at de unge får en god start på arbejdsmarkedet, er, at de får en grundig oplæring og instruktion i, hvordan arbejdsopgaverne skal løses.

Samtidig er det vigtigt, at de unge bliver bevidste om betydningen af et sikkert og sundt arbejdsmiljø, og det at udvise en sikker adfærd er lige så vigtig en forudsætning for at være på en arbejdsplads som det at passe selve arbejdet.

I dette afsnit findes en række gode råd om og inspiration til, hvordan instruktionen kan gennemføres.

Oplæringen og instruktionen i arbejdets udførelse

Oplæringen og instruktionen skal gives, inden den unge begynder at arbejde, og det er vigtigt, at der bliver afsat den fornødne tid til dette.

Oplæringen og instruktionen skal være så tilstrækkelig, at den unge kan udføre arbejdet fuldt forsvarligt, og samtidig skal der oplyses om de tiltag, der er truffet for at sikre den unges sikkerhed og sundhed. Det kan være en god idé at vise den unge, hvordan arbejdet skal udføres og gøre det gentagne gange, indtil den unge har forstået, hvordan arbejdet skal udføres.

I de forskellige afsnit i denne branchevejledning kan der hentes inspiration til, hvad oplæringen og instruktionen kan omfatte.

Aftal hvem der gør hvad

Aftal hvem der i butikken har ansvaret for den unges oplæring og instruktion, inden den unge starter i butikken. Det er altid en god idé at have faste og klare procedurer for instruktionen, fx kan det fremgå af skriftlige retningslinjer.

Det er arbejdsgiverens ansvar at sikre, at arbejdsmiljølovens regler overholdes, og at de unge bliver instrueret i, hvordan de kan udføre deres arbejde sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Arbejdslederen skal medvirke til, at arbejdsforholdene er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarlige indenfor det arbejdsområde, vedkommende leder. Ofte vil det være arbejdslederen, der på vegne af arbejdsgiveren, forestår instruktionen.

I de butikker, hvor der er oprettet en arbejdsmiljøorganisation, vil repræsentanterne i arbejdsmiljøorganisationen løbende være opmærksomme på de unges arbejdsmiljøforhold. Fx om de unges opgaver med løft og bæring er sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt, om de unge får grundig oplæring og instruktion i deres arbejde, og om de særlige arbejdsregler for unge bliver overholdt.

Tjekliste

Til brug for introduktionsforløbet kan der udarbejdes en tjekliste over de forhold, der skal gennemgås, så man sikrer, at alle forhold af betydning for de unges arbejde bliver gennemgået.

I denne branchevejledning s. 19 findes der et eksempel på en tjekliste, der omhandler forhold af betydning for de unges arbejdsmiljø. Tjeklisten kan videreudvikles og tilpasses den enkelte butik.

De unges forældre

Det er en god idé at opfordre den unge til at fortælle sine forældre om sit nye job, og hvad arbejdet indebærer.

Arbejdsgivere, der beskæftiger 13-14-årige samt ældre unge, der stadig er omfattet af undervisningspligten, skal underrette den unges forældre om beskæftigelsen. Underretningen skal indeholde oplysninger om, at arbejdsgiveren har ansat den unge og om arbejdstidens længde.

Hvis der i butikken er ulykkes- og sygdomsfarer forbundet med arbejdet, skal arbejdsgiveren også meddele dette, samt om de sikkerheds- og sundhedsmæssige tiltag, der er truffet for at imødegå disse.

Der stilles ingen formkrav til arbejdsgiverens underretning af forældrene.

Arbejdstid

Der skal tages særlige hensyn til de unge medarbejdere for at sikre, at de ikke belastes unødigt og har tid til at hvile ud og passe skolen. Der gælder derfor andre arbejdstidsregler for de unge. Arbejdsgiveren/lederen skal medtage disse regler i planlægningen af de unges arbejdstider.

I hvor lang tid og hvornår må den unge arbejde?

Arbejdstidens længde og placering afhænger af den unges alder, og om den unge har afsluttet 9. klasse. Undervisningspligten gælder, til den unge har afsluttet folkeskolens 9. klasse.

	13-14-årige	15-17-årige, der ikke er gået ud af 9. klasse	15-17-årige, der er gået ud af 9. klasse
Skoledag	2 timer om dagen		8 timer om dagen og 40 timer om ugen ¹⁾ Arbejdstiden må ikke overstige den sædvanlige arbejdstid for voksne, der er beskæftiget i samme branche, dog max 40 timer om ugen, selvom den sædvanlige arbejdstid for voksne er mere end 40 timer.
Skolefriday	7 timer om dagen	8 timer om dagen	
Skoleuge	12 timer om ugen		
Skolefri uge	35 timer om ugen	40 timer om ugen	
Pause	30 minutter, når arbejdstiden er på mere end 4 ½ time		
Hvileperiode	14 timer		12 timer
Aften- og natarbejde	Må ikke arbejde i perioden kl. 20.00 - kl. 06.00		Må ikke arbejde i perioden kl. 22.00-06.00 eller 23.00-07.00 ²⁾
Fridøgn	2 fridøgn om ugen, et af dem normalt søndag ³⁾		
Ferie	Så vidt muligt en hel arbejdsfri periode i skolesommerferien		Retten til ferie er den samme som for voksne.

- 1) Hvis arbejdet foregår som led i en uddannelse, skal den tid, den unge bruger på undervisning, medregnes til den daglige og den ugentlige arbejdstid.
- 2) I værksteder (herunder produktionen), som hører til konditorier og bagerier, må unge arbejde fra kl. 04.00.
- 3) Det skal så vidt muligt være to sammenhængende fridøgn, og den ene fridag skal normalt være en søndag.

Instruktion til den unge

I forbindelse med ansættelsen bør arbejdsgiveren gøre den unge opmærksom på de særlige arbejdstidsregler.

Effektivt tilsyn og løbende opmærksomhed

Når den unge begynder at arbejde i butikken, skal arbejdsgiveren sikre, at den unge er under tilsyn, så der ikke opstår uforudsete risici. Det er også vigtigt, at der løbende bliver fulgt op på instruktionen, så den unge ikke tillægger sig dårlige vaner.

Effektivt tilsyn

Tilsynet skal være tilpasset det arbejde, den unge udfører, fx behøver den unge ikke være under konstant opsyn, hvis arbejdet ikke indeholder særlige risici, eller den unge er rutineret. I det tilfælde kan tilsynet bestå af en jævnlig kontakt, der sikrer, at der ikke er opstået uforudsete risici, og at den unge har en sikker adfærd.

Det er vigtigt, at det aftales, hvem der står for tilsynet med den unge, og hvordan tilsynet skal tilrettelægges og udføres. Tilsynet skal foretages af en person, der er fyldt 18 år, og som har godt kendskab til det arbejde, der udføres.

Løbende opmærksomhed

De voksne og mere erfarne kolleger bør holde et vågent øje med de unge og dele erfaring og viden om arbejdsmiljø med dem.

Hvis de unge gør noget, der er til fare for deres sikkerhed og sundhed, er det vigtigt, at der gribes ind, og der skal instrueres korrekt i, hvordan de unge skal udføre arbejdet, så det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

I dagligdagen er det arbejdsgiveren/arbejdslederen eller arbejdsmiljøorganisationens opgave at rådgive de unge om arbejdsmiljø, herunder at holde øje med om der er arbejdsmiljøforhold i butikken, eller noget ved de unges arbejdsmåder, der kan være til fare for de unges sikkerhed og sundhed.

Men de voksne og mere erfarne kolleger kan også være med til at lære de unge, hvordan arbejdet udføres på en sikkerheds- og sundhedsmæssig fuldt forsvarlig måde, fx ved at fremstå som et godt eksempel, ved at være bevidst om egen adfærd og ved at virke imødekomende, når de unge spørger til råds.

Unge i APV'en

Risici, som unge kan blive udsat for, skal beskrives særskilt i butikkens arbejdspladsvurdering (APV). I APV'en skal der især tages hensyn til de særlige risici, der skyldes unges mangel på erfaring og begrænset bevidsthed om risici samt det forhold, at de endnu ikke er fuldt udviklede. Er der forhold, der udgør en risiko, skal der træffes effektive forebyggende foranstaltninger, før unge må begynde arbejdet.

Hurtig og effektiv hjælp

Unge medarbejdere under 18 år, skal altid have mulighed for at få hurtig og effektiv hjælp af en person, der er fyldt 18 år og har fornøden indsigt i arbejdets art, herunder til brug af tekniske hjælpemidler.

Hjælpen skal løse og fjerne udfordringen inden for en rimelig tid og umiddelbart efter, den er opstået. Alt efter situationen kan hjælpen ydes fysisk eller telefonisk. Arbejdsgiveren skal vurdere, hvilken hjælp der er tilstrækkelig.

Ved risiko for fysisk eller psykisk vold

Mange unge arbejder på tankstationer, i døgnkiosker, grillbarer, bagerbutikker, minimarkeder og andre forretninger, der ligger øde eller kan være mål for røverier og vold. Derfor skal arbejdet tilrettelægges, så de unge ikke udsættes for voldsrisiko.

Arbejdsgiveren skal vurdere, om arbejdet

- indebærer risiko for fysisk eller psykisk vold, som fx røveri, trusler og anden krænkende adfærd, herunder chikane
- ligger i isolerede områder uden for almindelig færdsel.

I så fald må unge under 18 år kun arbejde der, hvis de arbejder sammen med en person, der er fyldt 18 år, kender arbejdet og er fysisk til stede.

Hvis den unge er beskæftiget med at levere varer til en kunde, skal det konkret vurderes, om arbejdet er så farligt grundet en særlig risiko for vold, at den unge ikke må udføre det alene. I vurderingen skal der lægges vægt på, om varens værdi øger risikoen for overfald. Der skal desuden ske en konkret vurdering af transportens farlighed, herunder vurdering af, hvor mange penge der medbringes, og om det er åbenlyst, at den unge har penge med sig.

Instruktion til de unge

Oplys de unge om, hvordan de får hurtig og effektiv hjælp. I forbindelse med ansættelsen skal arbejdsgiveren instruere om, hvordan de unge kan undgå farlige situationer, og hvordan de skal forholde sig, hvis der fx sker et røveri.

BFA Handels branchevejledninger om butikstyveri, vold og røveri findes på hjemmesiden. De kan bruges til inspiration til denne instruktion.

Risikovurdering

Arbejdsgiveren skal altid foretage en konkret risikovurdering, inden en ung arbejder med

- tekniske hjælpemidler, anlæg og arbejdsprocesser (også kaldet maskiner)
- farlige stoffer, materialer og processer (også kaldet kemi).

Vurderingen skal følge syv punkter, som er fastsat i bekendtgørelsen om unges arbejde, og den skal vise, at arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

I butikker bruges fx pap-/plastpresser, flaskebånd, el-palleløfter, friturekoger, gulvvaskemaskiner og lukkede brødkærere, der kræver en risikovurdering.

Farlige stoffer og materialer kan forekomme i rengøringsprodukter, desinfektionsmidler, dekoratørprodukter o. lign., og en farlig proces kan fx være at tørre spild op efter tabte kemikalieprodukter.

Risikovurderingen skal gentages, når den unge får nye opgaver eller udvikler sig fagligt og personligt.

Den unge bør inddrages i vurderingen, da nogle af punkterne kun kan vurderes igennem dialogen med den unge. Derudover skal arbejdsmiljøorganisationen inddrages. Hvis butikken ikke har en arbejdsmiljøorganisation, skal de øvrige ansatte inddrages.

Der er ikke krav om, at risikovurderingen skal være skriftlig, men arbejdsgiveren skal kunne sandsynliggøre, at den er foretaget, og at de nødvendige foranstaltninger er sat i værk, før den unge begynder arbejdet.

Risikovurdering af unges arbejde med maskiner

Arbejdsgiveren skal altid foretage en konkret risikovurdering, inden en 13-17-årig arbejder med tekniske hjælpemidler, anlæg og arbejdsprocesser (også kaldet maskiner).

Krav til risikovurderingen

Arbejdsgiveren skal i samarbejde med arbejdsmiljøorganisationen eller de ansatte og med inddragelse af den unge vurdere:

- Om det tekniske hjælpemiddel, anlægget eller arbejdsprocessen har dele eller funktioner, der kan være farlige for den unge. Det gælder især bevægelige eller bearbejdende dele, som den unge kan komme i kontakt med under arbejdet. Det skal vurderes, om disse dele er tilstrækkeligt afskærmede eller på anden måde sikret, så den unge ikke kan komme til skade.
- Omgivelserne ved arbejdets udførelse.
- Om der er risiko for ulykker, når den unge arbejder med det tekniske hjælpemiddel, anlægget eller arbejdsprocessen — eller opholder sig i nærheden af det. Det kan fx være risiko for at blive klemt, ramt, skåret, falde, snuble eller komme i kontakt med farlige dele eller bevægelser.
- Den unges erfaring og uddannelse.
- Den unges evne til at kunne genkende og undgå risici på grund af utilstrækkelig opmærksomhed og bevidsthed om risici og sikkerhed.
- Den unges fysiske og psykiske kapacitet til at betjene de pågældende tekniske hjælpemidler, anlæg eller arbejdsprocesser. Ved fysisk og psykisk kapacitet forstås den unges kropsbygning, højde, styrke, robusthed og mentale modenhed, herunder den unges alder.
- Forebyggende foranstaltninger, der er truffet eller skal træffes for at de pågældende tekniske hjælpemidler, anlæg eller arbejdsprocesser kan betjenes forsvarligt af den unge.

Tekniske hjælpemidler, anlæg og arbejdsprocesser i handelsbranchen

Unge kan i udgangspunktet arbejde med følgende maskiner, hvis risikovurderingen viser, at arbejdet er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt:

- Pap-/plastpressere
- Pap- og affaldskomprimatorer
- Flaskeautomater
- El-palleløftere
- Friturekogere
- Brødsværer
- Ovne
- Industriopvaskemaskiner, og den unge ikke påfylder sæbe, som er omfattet af bilag 2 (kemiske stoffer, som unge under 18 år ikke må arbejde med)
- Gulvvaskemaskiner.

Eksempler på spørgsmål til risikovurderingen af unges arbejde med maskiner:

- 1. Farlige egenskaber:** Er der ved maskinen/ anlægget eller den tekniske arbejdsproces
- utilstrækkelig afskærmning mod bevægelige og bearbejdende dele?
 - risiko for klemning, skæring eller fastkørsel?
 - risiko for at blive udsat for betydelige varmekilder?
 - kraftpåvirkninger eller farlige bevægelige dele?

I så fald må unge under 18 år ikke udføre arbejdet, før nødvendige forebyggende foranstaltninger er gennemført.

Er der beskrevet faremomenter i brugsanvisningen? Er der højt tempo, risiko for fejlbetjening eller andre påvirkninger, der kan skade den unge? Er maskinen fastmonteret på gulv, loft eller væg?

- 2. Omgivelser:** Er der ryddet, så den unge kan bevæge sig sikkert omkring maskinen? Bliver der arbejdet med andre maskiner, eller er der kørende trafik i nærheden, som den unge kan komme i kontakt med?

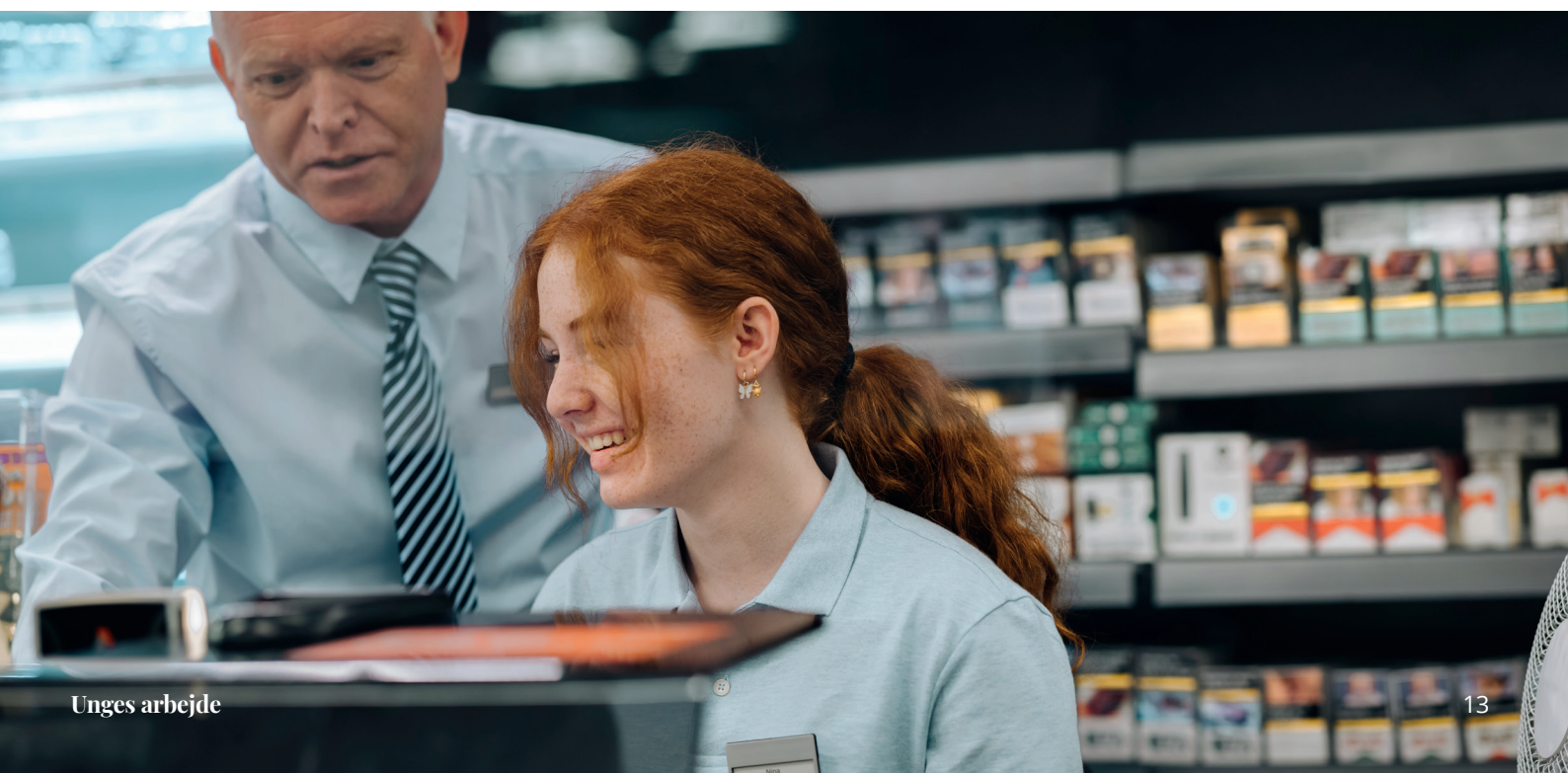
- 3. Ulykkesrisici:** Kan den unge komme i klemme eller skære sig ved arbejdet? Hvad kan der ske, hvis den unge ikke følger instruktionen og vælger at fjerne beskyttende foranstaltninger? Kan risikoen fjernes med forebyggende tiltag?

- 4. Den unges erfaring og uddannelse:** Har den unge arbejdet med noget lignende? Er der lovkrav om uddannelse for at udføre arbejdet?

- 5. Den unges evner til at genkende og undgå risici:** Kan den unge genkende og undgå risici i arbejdet? Forstår den unge, hvad der kan ske, hvis ikke instruktionen følges? Kan den unge bevare koncentrationen, eller bliver vedkommende let distraheret af fx sin mobiltelefon?

- 6. Den unges fysiske og psykiske kapacitet:** Er den unge i stand til at huske instrukserne? Vil den unge fortælle det, hvis opgaven eller instruksen ikke er forstået? Kan den unge bevare koncentrationen under arbejdet? Har den unge psykiske udfordringer eller fysiske skader, der skal tages hensyn til? Er den unge robust nok til at håndtere maskinen forsvarligt?

- 7. Forebyggende tiltag:** Er der brug for afskærmning eller andre tekniske sikkerhedsforanstaltninger? Er der behov for skærpede retningslinjer for brug af maskinen? Er der kolleger i nærheden til at hjælpe den unge? Er der behov for øget oplæring eller opsyn af en person over 18 år?

Risikovurdering af unges arbejde med kemi

Unge må ikke arbejde med eller på anden måde udsættes for stoffer, materialer og processer (kemi), som er omfattet af bilag 2 i bekendtgørelsen om unges arbejde.

Arbejdsgiveren skal altid foretage en konkret risikovurdering, inden en ung arbejder med eller i nærheden af stoffer, materialer og processer, som ikke fremgår af bilag 2.

Det kan fx være rengørings-, desinfektionsmidler og dekoratørprodukter eller håndtering af hyldevarer, der indeholder skadelig kemi o. lign.

Hvis stoffet, materialet eller processen ikke er omfattet af bilag 2, må unge som udgangspunkt gerne arbejde med det. Det kræver dog en konkret risikovurdering efter bekendtgørelsen om unges arbejde §15 (ud over den almindelige kemiske risikovurdering), som viser, at arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Risikovurderingen skal gentages, når den unge får opgaver med nye stoffer, materialer og processer eller udvikler sig fagligt og personligt.

Brugsanvisninger, sikkerhedsdatablade og etiketter

Arbejdsgiveren skal sikre, at unge får oplæring og instruktion i brugen af de stoffer, materialer og processer, de arbejder med.

Brug brugsanvisninger, sikkerhedsdatablade og etiketter. Tjek følgende:

- Produktets farlige egenskaber fremgår af sikkerhedsdatabladets punkt 2, hvor man kan se produktets fareklassificering og de H-sætninger, der beskriver farerne.
- Hvis produktet ikke må anvendes af unge under 18 år, vil det stå i sikkerhedsdatabladets punkt 15 (særlige bestemmelser).
- Hvis et produkt kræver personlige værnemidler, fremgår det af punkt 8 (eksponeringskontrol og personlige værnemidler).
- Etiketter på flasker, dunke og beholdere skal være tydelige, læsbare og opdaterede, så produktets farlige egenskaber fremgår klart.

Fakta: Stoffer, materialer og processer, som unge ikke må udsættes for

Unge under 18 år må ikke beskæftiges med eller på anden måde udsættes for stoffer, materialer og processer, der er angivet i bekendtgørelse om unges arbejde, bilag 2.

Hvis de unge arbejder i lokaler, hvor andre bruger disse farlige stoffer og materialer, skal det vurderes, om de unge kan blive udsat for påvirkninger. I så fald må de unge ikke arbejde i det pågældende lokale.

Listen over stoffer, som unge ikke må arbejde med, består af mere end 35 faresætninger (H-sætninger). Hvis et produkt indeholder et farligt stof, vil H-sætningen stå på etiketten.

Herunder ses eksempler fra listen:

- **H350** Kan fremkalde kræft.
- **H340** Kan forårsage genetiske defekter.
- **H360** Kan skade forplantningsevnen eller det ufødte barn.
- **H334** Kan forårsage allergi- eller astmasymptomer eller åndedrætsbesvær ved indånding.
- **H317** Kan forårsage allergisk hudreaktion.
- **H224** Yderst brandfarlig væske og damp.

Derudover må unge ikke udsættes for

- stoffer, der fremgår af bekendtgørelse om foranstaltninger til forebyggelse af risikoen ved arbejde med kræftfremkaldende, mutagene eller reproduktionstoksiske stoffer og materialer.
- biologiske agenser i gruppe 3 og 4 i bekendtgørelse om biologiske agenser og arbejdsmiljø.

Eksempler på spørgsmål til risikovurderingen af unges arbejde med kemi:

1. Farlige egenskaber: Er der kemiske produkter og processer i butikken, som den unge kan blive udsat for?

- Tjek om stoffet, materialet eller processen er omfattet af bilag 2 i bekendtgørelsen. Hvis ja: Den unge må ikke arbejde med eller udsættes for det.
- Hvis nej, vurder omfanget af den unges udsættelse for stoffet, materialet eller processen. Herunder i hvilket omfang den unge vil have fugtige hænder i forbindelse med vådt arbejde. Fortsæt med spørgsmål 2-7.

2. Omgivelser: Er der tilstrækkelig med plads, lys og udsugning til den unges arbejde med stoffet?

3. Ulykkesrisici: Hvilke farlige situationer kan opstå, hvis den unge ikke følger instruktionen? Kan produktet erstattes af et, der er mere sikkert? Eller kan særlige forebyggende tiltag fjerne eller reducere risikoen?

4. Den unges erfaring og uddannelse: Har den unge arbejdet med noget lignende før?

5. Den unges evner til at genkende og undgå risici:

Kan den unge genkende og undgå risici i arbejdet? Forstår den unge, hvad der kan ske, hvis ikke instruktionen følges? Kan den unge bevare koncentrationen, eller bliver vedkommende let distraheret af fx sin mobiltelefon?

6. Den unges fysiske og psykiske kapacitet: Har den unge psykiske udfordringer, luftvejssygdomme, sår eller eksem, der skal tages hensyn til? Tør den unge sige til og fra og spørge om råd og vejledning?

7. Forebyggende tiltag: Skal den unge bruge andre værnemidler end voksne? Er der brug for skærpede retningslinjer? Er det nødvendigt med opsyn af en person over 18 år i en periode?

Løft, træk og skub

Unge må ikke udsættes for fysiske belastninger, der på kort eller langt sigt er skadelige for deres sundhed eller udvikling. Unødige fysiske belastninger og uhensigtsmæssige arbejdsstillinger og bevægelser skal undgås.

I butikker forekommer der ofte arbejde med løft, træk og skub fx i forbindelse med opfyldning af varer, flaskesortering, indsamling af kundevogne og brug af palleløfter.

Ved arbejdsopgaver med løft, træk og skub skal der foretages en vurdering, der tager hensyn til den unges alder og fysik, da de unge er mere udsatte for at tage skade af fysiske belastninger end voksne. Ved alle arbejdsopgaver er det vigtigt, at de unge kender til, hvordan de skal udføre arbejdet i gode arbejdsstillinger. Derfor skal de unge have oplæring og instruktion i, hvordan de kan udføre arbejdet uden at komme til skade.

For at forebygge risikoen for smerter i muskler og led ved fysisk arbejde med løft og bæring, skal arbejdsgiver sikre, at arbejdet løbende afdækkes og risikovurderes.

Arbejde, der indebærer krav om kontinuerlig manuel håndtering, som er kraftbetonet eller af ensartet fysisk belastende karakter, skal begrænses til korte perioder, og der skal tages særligt hensyn til den unges alder og fysik.

Hvad må de unge løfte?

Ved løft af tunge byrder skal der tages særligt hensyn til den unges alder og fysik, og at løftet foretages tæt ved kroppen.

Ved løftearbejde skal det sikres, at de unge arbejder under gode løfteforhold – dvs. at:

- Løftet er mellem midtlårshøjde og under skulderhøjde, dvs. ca. i albuehøjde.
- Løftet foregår midt foran og tæt ved kroppen.
- Løftet foregår uden at rotere i ryggen.
- Grebet om byrden er fast og godt.
- Fodfæstet er stabilt.

Hvad må de unge bære?

- Bæring af byrder skal så vidt muligt undgås. Bæring er, når man holder en byrde løftet i længere tid.
- Hvis byrden bæres over afstand, skal der ske en forholdsmæssig reduktion i byrdevægten.
- Hvis det er muligt, skal der anvendes tekniske hjælpemidler, fx rulleborde, palleløftere eller sækkevogne.

Vurdér byrden og anvend gode løfteteknikker

- Afklar byrdens vægt.
- Afklar om byrden er fx glat, skarp, varm eller ustabil.
Hvis byrden fx er skarp, glat eller mangler håndgreb, eller der er andre forværende faktorer med betydning for håndteringen, skal der tages særligt hensyn.
- Gå tæt på byrden og hold den tæt ind til kroppen under løftet.
- Stå sikkert med ca. hoftebreddes afstand mellem fødderne og den ene fod foran den anden.
- Hold ansigt og fødder i samme retning under hele løftet for at undgå vrid af ryg og ben.

- Hold ryggen rank, dvs. krum ikke ryggen fremover.
- Bøj i benene, når løftearbejdet påbegyndes.
- Sørg for fast og solidt greb om byrden – brug hele håndfladen.
- Sørg for god plads, så den unge kan få et godt greb om varen, og få det tekniske hjælpemiddel tæt hen på varen og til det sted, hvor varen skal sættes af.

Det er arbejdsgivers ansvar at sikre, at arbejdet med løft er planlagt, tilrettelagt og udført sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Instruktion af unge i løft og bæring af byrder, fx

- Giv den unge information om, hvad og hvor meget de, ud fra en konkret vurdering af deres alder og fysik, må løfte og bære.
- Vis hvilke tekniske hjælpemidler, den unge må bruge og understreg, at de altid skal anvendes, hvor det er muligt.
- Instruér i, hvordan de tekniske hjælpemidler anvendes korrekt.
- Vis hvordan løft og bæring skal udføres i gode arbejdsstillinger, og lad også den unge afprøve det i praksis.

Hvad må de unge trække og skubbe?

Unge under 18 år må ikke udføre træk- og skubarbejde, der udsætter den unge for større belastninger end dem, der er beskrevet under løft.

Det er vanskeligt at angive en vægtgrænse for, hvor meget gods der kan trækkes eller skubbes på et givent transportudstyr, da belastningen vil afhænge af en række faktorer, som skal indgå i en helheds-vurdering. Ved træk eller skub skal der tages særligt hensyn til den unges alder og fysik, og det skal sikres, at den samlede belastning ikke udgør en sikkerheds- og sundhedsmæssig risiko. Arbejdet med træk og skub skal foregå således, at den kraft, der skal præsteres ved igangsætning eller transport, er lav.

I vurderingen skal der kigges på følgende forhold:

- Transportmateriellets design
- Materiellets vedligeholdelse
- Underlagets beskaffenhed
- Pladsforhold, synsforhold
- Uforudsete hændelser, vægt og stabilitet af læs
- Arbejdsmetode, arbejdsstillinger og -bevægelser
- Arbejdets frekvens og varighed.

Et godt fingerpeg om kraftkravet, og dermed om belastningen er for høj, er, hvis personen, der trækker/skubber, har en meget skrå stilling ("ligger vandret i luften"). I det tilfælde skal der bruges et teknisk hjælpemiddel, der kan nedsætte belastningen, eller arbejdet skal udføres anderledes.

BFA Handel anbefaler, at de unge ikke skubber mere end 10 kundevogne ad gangen ved vandret og jævnt underlag. Grænsen skal dog altid fastsættes under hensyn til den enkelte unges alder og fysik. Ved fx mere ujævne underlag, stigninger i terrænet eller dårligt vedligeholdte hjul på kundevogne, anbefales det at reducere antallet.

Instruktion af unge i træk og skub, fx

- Giv den unge information om hvad og hvor meget de, ud fra en konkret vurdering af deres alder og fysik, må trække/skubbe.
- Vis, at når de er nødsaget til at "ligge vandret i luften" for at trække eller skubbe, så er det for stor en belastning.
- Vis hvilke tekniske hjælpemidler, de unge kan bruge i forbindelse med håndtering af varerne.
- Instruér i, hvordan de tekniske hjælpemidler bruges korrekt.
- Vis, hvordan arbejde med træk og skub kan udføres i gode arbejdsstillinger, og lad de unge afprøve det i praksis.
- Instruér de unge i altid at anvende tekniske hjælpemidler, hvor det er muligt.

Teknikker når du trækker og skubber

- Tag særlige hensyn, hvis der er forværende faktorer med betydning for håndteringen.
- Afklar godsmængdens vægt.
- Vurdér godsmængdens stabilitet.
- Vurdér underlagets beskaffenhed - er der fx hældninger, ujævnheder eller niveauforskelle, og er det skridsikkert.
- Sæt langsomt i gang.
- Sørg for jævn hastighed gennem hele kørslen, og undgå for mange retningsændringer.
- Gå de steder, hvor der er tilstrækkelig med plads, så vrid og bøjning af ryg undgås.
- Træk eller skub med begge arme.

Det er arbejdsgivers ansvar at sikre, at arbejdet med træk og skub er planlagt, tilrettelagt og udført sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Tjekliste for oplæring og instruktion af unge ift. arbejdsmiljø

Vær opmærksom på, at der gælder forskellige regler for unge alt efter, om de er 13-14 år eller 15-17 år, og om de har afsluttet 9. klasse eller ej.

Emne	Ansvarlig
Generelt	
Arbejdstid	
Arbejdsopgaver	
Sikker adfærd	
Kontaktperson for hurtig og effektiv hjælp	
Person der har tilsyn	
Introduktion til arbejdsmiljøorganisationen og præsentation af arbejdsmiljørepræsentant	
Fremvisning af personalefaciliteter som fx toilet, omklædning	
Brug af tekniske hjælpemidler, anlæg og processer (maskiner)	
Er der foretaget en risikovurdering?	
Gennemgå procedurer for:	
• anvendelse og betjening af de tekniske hjælpemidler og anlæg, som den unge skal betjene, fx flaskeautomat og pappresser	
• anvendelse af stiger	
• anvendelse og betjening af løftevogn, palleløfter o. lign.	
Andet:	
Ergonomi	
Er der foretaget en vurdering af den unges alder og fysik?	
Gennemgå procedurer for:	
• løft	
• bæring	
• træk og skub	
• arbejdsstillinger og bevægelser	
• brug af tekniske hjælpemidler	
Andet:	
Værnemidler	
Gennemgå procedurer for:	
• anvendelse af handsker	
• anvendelse af andre beklædningsgenstande fx termotøj	
Andet:	
Stoffer, materialer og processer (kemi)	
Er der foretaget en risikovurdering?	
Gennemgå procedurer for:	
• anvendelse af rengøringsmidler	
• anvendelse af andre stoffer og materialer	
Andet:	
Nødhjælp	
Gennemgå procedurer for:	
• anvendelse og betjening af brandslukningsudstyr	
• brug af flugtveje	
Andet:	
Røveri, tyveri og vold eller trusler om vold	
Er der foretaget en vurdering af risici for røveri, tyveri, fysisk eller psykisk vold, herunder trusler eller anden krænkende adfærd, inkl. risiko for at den unge arbejder alene?*	
Gennemgå procedure for:	
• Forebyggelse	
• håndtering	
• Opfølgning på episoder	
Andet:	

*/ Hvis der er risiko for et eller flere af fornævnte forhold, må den unge ikke arbejde alene. Den unge må her kun beskæftiges, hvis de arbejder sammen med en person, der er fyldt 18 år, har fornøden indsigt i arbejdets art, og som er fysisk til stede.

Regler og øvrig information

Bekendtgørelse og vejledninger

Retsinformation, www.retsinformation.dk:

- Bekendtgørelse om unges arbejde
- AT-vejledning om unges arbejde, elevers praktiske øvelser samt gravide og ammendes arbejde
- AT-vejledning om arbejde med stoffer og materialer.

Online beskrivelser og vejledning

- Arbejdstilsynet: www.at.dk
- Ung med Job: www.ungmedjob.dk

Materialer fra BFA Handel:

Online vejledningsmaterialer om unges sikkerhed og arbejdsmiljø på www.bfahandel.dk, herunder pjecer, faktaark, APV-tjeklister og film.

Scan QR-koden:

DANSK
ERHVERV

SERVICE
FORBUNDET

Lederne
- en verden til forskel

Danske Slagtermestre

Drivkraft
Danmark

HK
HANDEL

BKD

Fødevare
forbundet
NNF

ba
BRUGSFØRENINGERNES
ARBEJDSGIVERFORENING